

Förslag till en enhetlig europeisk patentdomstol

Justitiedepartementet

2011-07-08

Dokumentbeteckning

11533/11 PI 68 COUR 32

Draft agreement on a Unified Patent Court and draft Statute

Sammanfattning

Det ungerska ordförandeskapet har presenterat ett förslag till avtal för att inrätta en enhetlig patentdomstol för det kommande enhetliga patentskyddet (f.d. EU-patentet) och de redan befintliga europeiska patenten. Det nya förslaget bygger till stora delar på det förslag som tidigare förhandlats i rådet och på de rådsslutsatser som antogs under det svenska ordförandeskapet. Tanken är – som tidigare – att inrätta en internationell specialdomstol för patenttvister. Förslaget innehåller dock ändringar som gjorts i syfte att beakta EU-domstolens yttrande 1/09. Enligt yttrandet var det tidigare förslaget till avtal om en enhetlig patentdomstol inte förenligt med fördragen.

En sådan ändring som ordförandeskapet föreslår, är att patentdomstolen ska inrättas genom ett avtal mellan EU:s medlemsstater. Varken EU eller tredje land ska vara part till avtalet. Syftet med detta är att patentdomstolen ska vara en del av EU:s domstolssystem. En annan ändring är ett klargörande av medlemsstaternas ansvar för patentdomstolens tillämpning av unionsrätten.

Regeringen stödjer den övergripande inriktningen i förslaget.

1.1 Ärendets bakgrund

Förbättringarna av det europeiska patentsystemet är av central betydelse för att främja innovationsklimatet och stärka EU:s konkurrenskraft.¹ Dagens europeiska patentsystem är dyrt och komplicerat. Ett europeiskt patent giltigt i 13 länder är mer än tio gånger så dyrt som ett motsvarande patent i USA.² Ett europeiskt patent giltigt i alla EU:s 27 medlemsstater är naturligtvis mångdubbelt dyrare. Att det inte finns någon enhetlig europeisk patentdomstol innebär vidare att en tvist om ett europeiskt patent måste processas i varje land för sig där uppfinningen skyddas av ett patent. Förutom att det är mycket kostsamt för parterna, så leder det till en divergerande praxis som i sin förlängning kan leda till rättsosäkerhet. För att komma till rätta med dessa problem förs det förhandlingar inom EU som syftar till att skapa ett enhetligt patentskydd (f.d. EU-patentet) och att inrätta en enhetlig europeisk patentdomstol. Det är två separata akter som dock är beroende av varandra och förhandlas som ett paket.

Ett förbättrat europeiskt patentsystem har diskuterats under lång tid och rådet har flera gånger tidigare varit nära en lösning. Förhandlingarna återupptogs senast genom ett initiativ från kommissionen år 2007 med ett meddelande till Europaparlamentet och rådet om ett förbättrat patentsystem i Europa (KOM 2007 165).

I december 2009 kom rådet överens om en allmän inriktning om förslaget till EU-patentförordning (som inte omfattade översättningsarrangemangen för EU-patentet) och rådsslutsatser om några viktiga frågor som rör patentet och patentdomstolen. Den 10 mars 2011 beslutade rådet att inleda ett fördjupat samarbete om ett enhetligt patentskydd där alla medlemsstater deltar, utom Spanien och Italien. Konkurrenskraftsrådet antog en allmän inriktning om det enhetliga patentskyddet och dess översättningsarrangemang den 27 juni. Beslutet är en milstolpe i förhandlingarna. Det polska ordförandeskapet har som målsättning att nå en överenskommelse med Europaparlamentet under hösten 2011.

Förhandlingarna om den tilltänkta patentdomstolen har syftat till att inrätta en internationell specialdomstol med behörighet att avgöra tvister om både EU-patentet och de befintliga europeiska patenten som beviljas av det europeiska patentverket enligt den europeiska patentkonventionen. Avtalet

¹ Det enhetliga patentskyddet och en enhetlig patentdomstol är en av 12 prioriterade åtgärder i kommissionens meddelande Mot en inre marknadsakt (KOM/2011/0206 slutlig) och en av åtgärderna i innovationsunionen som är ett av flaggskeppsinitiativen i EU:s tillväxtstrategi EU 2020.

² Economic Cost-Benefit Analysis of the Community Patent by Bruno van Pottelsberghe and Jérôme Danguy,
http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/patent/index.en.html

var tänkt att vara öppet också för parter till konventionen som inte är medlemsstater i EU, t.ex. Schweiz.

I juni 2009 frågade rådet EU-domstolen om den föreslagna patentdomstolens förenlighet med fördragen (se rādsdok. 7928/09 PI 23 COUR 29 daterat den 23 mars 2009 för den senaste lydelsen). EU-domstolens yttrande 1/09 lämnades den 8 mars 2011. Enligt yttrandet var det tidigare förslaget till patentdomstol oförenligt med EU-fördragen. EU-domstolen pekade bl.a. på att patentdomstolen låg utanför EU:s system för domstolsprövning och att det fanns brister i medlemsstaternas ansvar för dess tillämpning av unionsrätten. EU-domstolen underströk att det saknades möjlighet att föra fördragsbrottstalan om patentdomstolen agerade i strid med EU-rätten och att en enskild inte kunde få skadestånd från en eller flera medlemsstater vid en sådan situation.

Kommissionen föreslog i maj 2011 grundläggande principer för det fortsatta arbetet med den enhetliga patentdomstolen efter EU-domstolens yttrande. Dessa diskuterades av konkurrenskraftsrådet den 30 maj. Kommissionen föreslog bl.a. följande:

- att patentdomstolen ska inrättas enbart mellan EU:s medlemsstater (EU och tredje land ska alltså inte vara part i avtalet);
- att ett nytt förslag ska bygga på rådsslutsatserna om patentdomstolen från 2009 och det senaste avtalsutkastet (endast ändringar som är nödvändiga för att tillgodose EU-domstolens yttrande ska göras), och
- att den struktur som föreskrivs i dessa dokument ska bevaras.

Dessutom underströk kommissionen betydelsen av att det ska vara möjligt att föra fördragsbrottstalan mot medlemsstaterna om patentdomstolen agerar i strid med EU-rätten och att part som drabbas vid en sådan situation ska kunna få skadestånd. Dessa principer fick ett brett stöd i rådet och ordförandeskapets aktuella förslag bygger vidare på dem.

1.2 Förslagets innehåll

Förslaget innebär att en enhetlig patentdomstol inrättas och ges exklusiv behörighet att avgöra tvister om det enhetliga patentskyddet och de europeiska patenten. Enligt skälen till förslaget kommer en sådan patentdomstol att stärka rättsäkerheten och förbättra möjligheterna för en part att säkerställa sitt patent, men också för den som vill skydda sig mot ogrundade krav eller mot patent som inte borde ha beviljats.

Förslaget bygger vidare på det tidigare förslaget till patentdomstol och de rådsslutsatser som antogs under det svenska ordförandeskapet i december 2009. Ordförandeskapet har dock föreslagit de ändringar, i förhållande till dessa dokument, som det anser nödvändiga för att beakta EU-domstolens yttrande 1/09.

En ändring som föreslås är att patentdomstolen ska inrättas genom ett avtal enbart mellan EU:s medlemsstater. Enligt skälen till förslaget innebär detta att patentdomstolen kommer att befinna sig inom EU:s domstolssystem. Enligt det tidigare förslaget och rådsslutsatserna skulle EU vara part i avtalet som även skulle vara öppet för tredje land som är part till den europeiska patentkonventionen. EU-domstolen fann att patentdomstolen låg utanför EU:s domstolssystem, men att den s.k. Beneluxdomstolen som består av enbart medlemsstater befann sig inom detta system. Den aktuella ändringen syftar sannolikt till att beakta EU-domstolens invändningar i denna del. Den torde också innebära att förslaget som det ser ut nu, som ett mellanstatligt avtal enbart mellan EU:s medlemsstater, inte längre är något formellt unionsrättsligt förslag.

Ordförandeskapet föreslår också att de medlemsstater som inte deltar i det fördjupade samarbetet om det enhetliga patentskyddet ska kunna delta i domstolssamarbete för de europeiska patenten i kraft på deras respektive territorium.

Att EU inte längre är tänkt att vara part till domstolsavtalet, påverkar de föreslagna principerna för patentdomstolens finansiering. I det tidigare förslaget och i rådsslutsatserna var tanken att domstolen skulle finansieras av avgifter, EU och deltagande tredje land. Enligt det nya förslaget ska domstolen i huvudsak finansieras av avgifter, men medlemsstaterna ska bidra till – i vart fall – de initiala kostnaderna för att inrätta patentdomstolen. Ordförandeskapet föreslår att nivån på avgifterna ska bestämmas till en nivå som garanterar jämvikt mellan principen om rättvis tillgång till rättslig prövning och ett rimligt bidrag från parterna för patentdomstolens kostnader. Stödåtgärder till små och medelstora företag skulle kunna övervägas enligt förslaget.

Artiklarna 14 (a) – (d) är nya och syftar till att beakta EU-domstolens yttrande. I dem klargörs bl.a. följande:

- att patentdomstolen ska tillämpa hela unionsrätten och respektera dess företrädare;
- att patentdomstolen ska samarbeta med EU-domstolen på samma sätt som nationella domstolar bl.a. genom att begära förhandsbesked;
- att medlemsstaterna ska vara gemensamt ansvariga – var och en för sig – för skada som drabbar en part på grund av att patentdomstolen har brutit mot unionsrätten, vilket följer av unionsrättens principer för medlemsstaternas skadeståndsansvar;
- att medlemsstaterna ska garantera – i enlighet med principen om lojalt samarbete – att patentdomstolen följer unionsrätten och att medlemsstaterna kan göras gemensamt ansvariga för underlåtenhet i detta avseende enligt artiklarna 258-260 Fördraget om europeiska unionens funktionssätt.

I övrigt följer det nya förslaget i stort rådsslutsatserna och det tidigare förslaget. Det innebär bl.a. följande. Patentdomstolen är tänkt att ha två

instanser, med lokala/regionala avdelningar och en central avdelning i första instans samt en central överinstans. Domarpanelerna ska ha en multinationell sammansättning. De ska bestå av både lagfarna domare med erfarenhet från patentmål och tekniskt sakkunniga domare. Domstolens avdelningar ska kunna vara flexibla i fråga hur de hanterar mål om ogiltighet som väcks i anledning av talan om intrång. Under en övergångsperiod ska det vara möjligt att välja att processa vid en nationell domstol.

1.3 Gällande svenska regler och förslagets effekt på dessa

När den enhetliga patentdomstolen inrättas så kommer det att få effekt på gällande regler. Förslaget innebär bl.a. att den enhetliga patentdomstolen ges behörighet avseende rättsskipning som i dag faller under de nationella domstolarnas kompetens. En sådan överlåtelse av rättsskipningsuppgift till en mellanfolklig domstol aktualiserar en tillämpning av 10 kap. regeringsformen. Detta innebär att riksdagens beslut ska fattas med tre fjärdedels majoritet och med hälften av riksdagens ledamöter, eller i den ordning som gäller för stiftande av grundlag. Följdändringar i relevant lagstiftning kommer också att bli nödvändiga, både vad gäller den enhetliga patentdomstolen och det enhetliga patentskyddet.

I språklagen (2009:600) finns bestämmelser om språkanvändningen i offentlig verksamhet. Lagens syfte är att värna svenskan och den språkliga mångfalden i Sverige samt den enskildes tillgång till språk och i 10 § anges bl.a. att språket i domstolar, förvaltningsmyndigheter och andra organ som fullgör uppgifter i offentlig verksamhet är svenska. Det enhetliga patentskyddet har emellertid sin grund i en EU-förordning. Tvister om detta patentskydd kommer att hanteras av en ny europeisk patentdomstol och inte av nationella domstolar. Det föreligger därför ingen konflikt mellan förslaget och språklagen.

1.4 Budgetära konsekvenser / Konsekvensanalys

Det finns inte någon konsekvensanalys i ordförandeskapets förslag. Förslagets slutgiltiga utformning kommer att påverka de budgetära konsekvenserna. Kommissionen har inlett ett arbete med en konsekvensanalys vad gäller det tidigare förslaget. Patentdomstolen föreslås att till stor del finansieras genom avgifter. Medlemsstaterna kommer dock delvis att finansiera patentdomstolen, i vart fall de initiala kostnaderna för att inrätta den. Konsekvenser för den nationella budgeten kan alltså förväntas, i vart fall initialt. Samtidigt innebär förslaget också en besparing för det allmänna, genom att svenska domstolar inte längre kommer att pröva mål om europeiska patent som de gör i dag. Regeringens utgångspunkt är att förslaget ska finansieras genom omprioriteringar av befintliga medel. Regeringen verkar generellt sett för en budgetrestriktiv hållning.

Förslaget kan förväntas innebära väsentliga förbättringar för det europeiska patentsystemet dels genom att en förbättrad tvistlösning påverkar kvaliteten i

hela systemet, dels genom att det kommer att innebära omfattande förenklingar för Europas innovatörer. Enligt en expertrapport kan en enhetlig europeisk patentdomstol leda till besparingar om ca 300 miljoner euro under en femårsperiod.³

2 Ståndpunkter

2.1 Preliminär svensk ståndpunkt

Regeringen välkomnar ordförandeskapets förslag till avtal för en enhetlig patentdomstol för de europeiska patenten och det enhetliga patentskyddet. Regeringen stödjer den övergripande inriktningen i förslaget – som i stort bygger vidare på tidigare överenskommelser – eftersom det kan främja en kostnadseffektiv och rättssäker rättegång.

2.2 Medlemsstaternas ståndpunkter

Medlemsstaternas ståndpunkter om det aktuella förslaget är inte kända. Vid konkurrenskraftsrådet den 30 maj diskuterades kommissionens förslag till principer för det fortsatta arbetet med den enhetliga patentdomstolen. Ordförandeskapets förslag bygger vidare på dessa principer som fick ett brett stöd bland en majoritet av medlemsstaterna. Det flesta medlemsstater, förutom Spanien, Italien och Luxemburg kan förväntas stödja huvuddragen i förslaget. Cypren och Litauen uppgav sig vara öppna för att överväga andra möjligheter att inrätta en patentdomstol än genom ett avtal mellan EU:s medlemsstater.

2.3 Institutionernas ståndpunkter

Institutionernas ståndpunkter är ännu inte kända.

2.4 Remissinstansernas ståndpunkter

Förslaget har ännu inte remitterats. Det överensstämmer dock till stora delar med tidigare förslag som hade ett stöd hos användarna av patentsystemet. Både svensk och europeisk industri har uttalat ett stöd för en rättssäker och kostnadseffektiv internationell patentdomstol och motsatt sig andra lösningar t.ex. att EU-domstolen eller nationella domstolar ska avgöra patentmål med enhetlig verkan.

³ Se t.ex. uppskattningarna i studien Economic Cost-Benefit Analysis of a Unified and Integrated European Patent Litigation System, prof. D. Haroff, http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/docs/patent/studies/litigation_system_en.pdf.

3.1 Rättslig grund och beslutsförfarande

Enligt förslaget ska den enhetliga patentdomstolen inrättas genom ett mellanstatligt avtal mellan EU:s medlemsstater, därför torde fördragets bestämmelser om internationella avtal inte bli aktuella. Som förslaget är utformat nu kommer det sannolikt inte att följa EU:s beslutsprocesser.

3.2 Subsidiaritets- och proportionalitetsprincipen

Förslaget är inte ett formellt unionsrättsligt förslag som det nu är utformat, därför aktualiseras inte någon subsidiaritets- eller proportionalitetsprövning.

4 Övrigt

4.1 Fortsatt behandling av ärendet

Behandlingen av förslaget på expertnivå kommer att inledas i juli och förväntas pågå under hela 2011, med sikte på en överenskommelse under det danska ordförandeskapet våren 2012.

4.2 Fackuttryck/termer

Europeiskt patent: Enligt den europeiska patentkonventionen beviljar det europeiska patentverket europeiska patent efter ett centraliserat ansökningsförfarande. Dessa patent är inte enhetliga utan kan sägas utgöra ett knippe nationella patent som gäller i de konventionsstater som patenthavaren har valt att patentet ska vara giltigt i. Tvister om europeiska patent faller i dag under respektive nationell domstols behörighet.